

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1930 kl. 9 f. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, med anledning av väckt motion, angående åtgärder till jordbruksnäringens skydd och stöd i vissa trakter av Norrbottens län.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till dess *andra* tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 379, har herr *Grapenson* hemställt, att riksdagen ville i skriftelse till Kungl. Maj:ts anhålla om utredning för vidtagande av åtgärder till jordbruksnäringens skydd och stöd i sådana trakter av Norrbottens län, där renskötsel bedrivs, och om framläggande för riksdagen av de förslag i ärendet, var till utredningen kan föranleda.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från länsstyrelsen i Norrbottens län, som i sin ordning anmodat lappfogden i Norrbottens norra distrikt att avgiva utlåtande över motionen, ävensom berett Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott och nomadskoleinspektören, filosofie doktorn Erik Bergström tillfälle att inkomma med yttrande. Härjämte har redaktören för Samefolkets egen tidning, notarien Torkel Tomasson till utskottet översänt en såsom ledare i nämnda tidning (nr 1 årgång 1930) införd artikel, benämnd »Renskötselproblemet i Norrbottens län».

Yttranden
över motionen.

Alltsedan äldsta tider hava de lappar, som äro bosatta i Karesuando socken och i den del av Jukkasjärvi socken, som ligger norr om Torne älv, under längre eller kortare tider om sommaren med sina renar dragit över gränsen till nuvarande Troms fylke i Norge. Sedan Ryssland år 1852 stängt sina gränser för de norska lapparna och deras renhjordar, inflyttade en mängd av de lappar, som bodde i Koutokeino i Norge, nordost om den mellan Sverige och Norge inskjutande finska kilen, och som brukat låta sina renar beta på nämnda finska område till nuvarande Karesuando socken i Sverige, varifrån de allt fortfarande kunde komma in på ovensagda finska område. Nämnda inflyttning från Koutokeino till Sverige, som skedde under åren 1853—1871, och som omfattade inalles 274 personer med över 20,000 renar, medförde, att utrymmet uti dessa delar av

Påtalade
missförhållan-
dens ursprung.

den svenska lappmarken blev för litet, och att betesmarkernas relativa bärighet minskades. Dessa olägenheter blevo för de svenska Karesuandolapparna ännu mera framträdande, sedan den finska gränsen från och med den 1 september 1883 stängts för jämväl de svenska lapparnas renhjordar. För att råda bot på detta missförhållande återstod då intet annat, än att en del av denna befolkning måste med sina renar utflytta. Detta gällde i främsta rummet Koutokeinofamiljerna, som till en del återvände till Norge och till en del flyttade söderut i Sverige, där utrymmet var större. De kommo sålunda att slå sig ned huvudsakligen i den del av Jukkasjärvi socken, som ligger söder om Torneträsk, och i Gällivare socken.

De av motionären framhållna missförhållandena i renskötelsens bedrivande inom särskilt Jukkasjärvi och Gällivare socknar synes utskottet närmast hava sitt upphov uti det förhållandet, att Koutokeinolapparnas extensivare renskötselmetoder i samband med deras inflyttning till nämnda trakter överfördes till de lappar, som där vistades. Dessa, som förut bedrivit en intensiv renskötsel, övergingo allt mer och mer under årens lopp till den bekvämare extensiva renskötselmetoden, vilket har vållat förvirrade förhållanden i avseende å renskötseln. De olägenheter, som den extensiva renskötseln medfört för dessa trakter, och som mest låtit tala om sig, hänföra sig i främsta rummet till förhållandet mellan de renskötande lapparna och den bofasta befolkningen. På senare tider, sistförflutna höst och innevarande vinter i särskilt hög grad, har den bofasta befolkningen varit utsatt för skadegörelse av lapparnas renar. Följden har blivit, att mellan lapparna och den bofasta befolkningen uppstått på sina håll rätt svåra misshälligheter. Skadorna hava framför allt bestått däri, att hö, som av den jordbrukande befolkningen på sommaren skördats och därefter i enlighet med ortens sed lämnats ute på hässjorna för att vid vinterföre avhämtas, blivit förstört eller uppätet av de i stora hjordar utan effektiv tillsyn kringdrivande renarna. Att skadorna blivit exceptionellt stora förliden höst, har givetvis sin grund i den ovanligt höga temperaturen, som medfört, att myrarnas tillfrysande och som följd därav höets avhämtande dröjt längre, än vad normalt brukar vara fallet.

Ett uttryck för den bofasta, jordbrukande befolkningens bekymrade synpunkter på dessa frågor har kommit utskottet tillhanda genom en av 96 småbrukare inom Gällivare socken undertecknad skrivelse.

Ifrågasatta
åtgärder.

I fråga om de åtgärder, som borde vidtagas till skydd och stöd för jordbruksnäringsen inom vissa socknar av Norrbottens län samt för åstadkommande av en utjämning i intresseinställningarna mellan å ena sidan den bofasta och å andra sidan den nomadiserande befolkningen inom dessa socknar, har nomadskoleinspektören, filosofie doktorn *Erik Bergström* understrukit behovet av en undersökning av utvägar för tillgodoseende av den jordbrukande befolkningens intressen i förhållande till renskötseln. I detta hänseende ansåg dr Bergström, att ett initiativ utifrån skulle kunna vara av stor betydelse. Härvid borde jämväl undersökas möjligheten av att bevilja bidrag till uppförande av lador ute i mar-

kerna för myrhöets inbärgande. En av de största frågorna skulle vidare bliva det ständigt återkommande spörsmålet om åtgärder för minskning av renantalet.

Motionären har understrukt betydelsen av den ekonomiska samhörighet, som förefunnits före tillkomsten av 1917 års lagstiftning i ämnet, mellan den bofasta befolkningen och de nomadiserande lapparna genom de s. k. skötesrenarna, och för sin del ansett, att en utvidgning av de renskötande lapparnas numera strängt inskränkta rätt att i sin vård emottaga skötesrenar av de bofasta skulle vara ett beprövat medel till fortsatt samförstånd mellan dessa båda befolkningsgrupper.

Beträffande frågan om rätten för den bofasta befolkningen att innehava skötesrenar har *Norrbottnens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* i sitt till utskottet avgivna utlåtande även framhållit dess betydelse för skapande av intressegemenskap mellan renskötande lappar och bofasta och funnit det vara påtagligt, att inskränknigen av de bofastas renantal till endast 20 stycken genom tillkomsten av 1917 års författning berövat dem en viktig binäring. Förvaltningsutskottet har däremot ej ansett sig kunna bedöma, om denna inskränkning varit rättmätig och lämpligt avvägd. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* har ansett, att skötesrensfrågan icke är av avgörande betydelse för återställande av det goda förhållandet mellan de bofasta och de nomadiserande lapparna, vilket sistlidna är på grund av samverkande och ogynnsamma omständigheter rubbats. *Länsstyrelsen* har vidare framhållit, att den icke tror, att den bitterhet, som från den bofasta befolkningens sida nu förefinnes gentemot de renskötande lapparna, är så djup, att den behöver befaras bliva bestående, och att den överhuvudtaget icke är benägen tillmäta händelserna sistlidna vinter, som varit den i mannaminne ogynnsammaste för såväl de nomadiserande lapparna som för jordbrukarna, sådana betydelse, att de kunna anses påkalla ändring i nu gällande lagstiftning vare sig beträffande rätten för den bofasta befolkningen att innehava skötesrenar eller rörande de nomadiserande lapparnas skyldighet att utgiva ersättning för av renar orsakad skadegörelse.

Såsom ett ytterligare tänkbart led för åstadkommande av en förbättring i intressemotsättningarna mellan nämnda befolkningsgrupper har redaktören *Torkel Tomasson*, som själv är infödd lapp, framhållit, att en ökning av lappbyarnas ordningsmäns mycket blygsamma arvoden otvivelaktigt skulle ställa förevarande problem i ett helt annat läge, och att man har all anledning att förvänta, att dessa, som själva äro aktiva renskötare, i så fall skulle på allt sätt sträva efter att föregå övriga renskötare i lappbyn med gott exempel. Vidare har denne även ansett, att resestipendium för att förhjälpa ordningsmännen att i och för tankeutbyten och rådslag sammanträffa med varandra säkerligen skulle leda till givande resultat och komma lapparna att inse frågans allvar och medverka till en bättre tingens ordning.

Utskottet vill jämväl erinra, att första lagutskottet i motiveringen till sitt utlåtande, nr 14, över herr Lindhagens motion, nr I:211, framhållit, bland annat, att de trakter av Lappmarken, som ligga inom Jukkasjärvi och Gällivare

socknar, måste räknas till de för renskötelnäringen mest ägnade och viktigaste i landet, och att den bofasta befolkningen i dessa trakter under senare år fått vidkännas allt större förluster i form av skador på odlingar och i synnerhet på utestående hö, försakade av renar, som i oordnade hjordar begivit sig in på marker, som de förut blott på andra, mindre tjänliga tider brukat uppsöka. Lagutskottet hade vidare ansett, att det låge i sakens natur, att nu nämnda förhållanden äro ägnade att uppväcka misshälligheter såväl mellan lapparna inbördes som i förhållandet mellan dessa och de bofasta. Särskilt i sistnämnda hänseendet har också på senare tid en rätt allvarlig misstämning gjort sig gällande. Utskottet hade på grund därav hemställt, bland annat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt låta verkställa utredning rörande beskaffenheten av de missförhållanden med avseende å renskötelsens bedrivande och lappförfattningarnas tillämpning i övrigt, som yppats inom vissa delar av Lappmarken, samt, därest av utredningen skulle framgå, att dessa missförhållanden äro av den art, att deras snabba och effektiva tillrättsläggande icke låter sig medelst den nuvarande administrationen å området genomföra, vidtaga de tillfälliga åtgärder för berörda ändamåls vinnande, vartill utredningen kan giva anledning eller Kungl. Maj:t eljest må finna skäl.

Lagutskottets berörda hemställan har av riksdagen genom dess skrivelse till Kungl. Maj:t av den 18 mars 1930, nr 75, godkänts.

Utskottet.

Utskottet finner det vara ådagalagt, att vissa misshälligheter råda i förhållandet mellan de renskötande lapparna och den bofasta befolkningen i de trakter av Norrbottens län, där renskötsel bedrivs, vilka i huvudsak synas gå ut över de bofasta och jordbruksnäringen. Enär riksdagen redan begärt utredning i ämnet, och det är att förvänta, att de i förevarande motion berörda spörsmålen om vidtagande av åtgärder till skydd och stöd för jordbruksnäringen inom de delar av Norrbottens län, där renskötsel bedrivs, därvid jämväl måste komma under omprövning, finner utskottet emellertid det icke vara erforderligt att, på sätt motionären ifrågasatt, avlåta särskild framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Utskottet får för den skull hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 maj 1930.

På utskottets vägnar:

ERIK OLSON.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Olson* i Göteborg, *Lundkvist* i Eskilstuna, *Andersson** i Tungelsta, *Eurén*, *Weijne*,* *Andersson* i Dunker, *Skoglund*,* *Wachtmeister*, *Näslund* och *Karlsson** i Munkedal.

* Ej närvarande vid utlåtandets slutjustering.